

INPASSINGS- EN BEPLANTINGSPLAN

FAB

EIKEBOOMLAAN 2 JOPPE

GEMEENTE LOCHEM

Opdrachtnummer : 99.466
IDnr. : nvt
Datum : juni 2022
Versie : 4
Auteurs : mRO b.v.

INHOUD VAN DE TOELICHTING

1	INLEIDING.....	3
2	HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG	4
3	JOPPE VAN 1850 TOT HEDEN	6
4	ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED	9
5	(ERF) INRICHTINGSPLAN	11
6	BEPLANTING EN MATERIALEN	15

1 INLEIDING

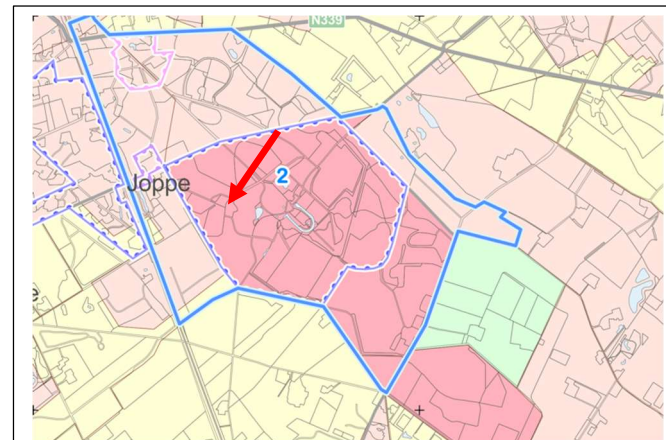
Voorliggend inrichtings- en beplantingsplan heeft betrekking op de percelen horend bij Eikeboomlaan 2 te Joppe. Het betreft een voormalig agrarisch bedrijf waarvan de bedrijfsactiviteiten zijn gestaakt. De pachter is vertrokken en de eigenaar wil gebruik maken van de zogenaamde FAB-regeling – functieverandering agrarische bedrijven. De eigenaar/initiatiefnemer wil het landgoed verfraaien en kan een economische drager realiseren, door in ruil voor de te slopen stal en wagenloods, een nieuwe woning met bijgebouwen terug te bouwen.

De boerderij is onderdeel van het landgoed 't Joppe, ruimtelijke ontwikkelingen moeten om deze reden niet alleen voldoen aan het FAB-beleid, maar ook rekening houden met de cultuurhistorische waarden ter plekke.

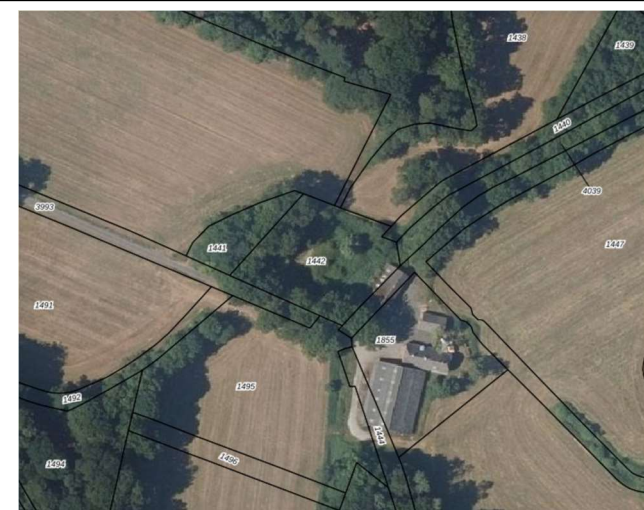
Landgoed 't Joppe is een rijksbeschermd buitenplaats. Zowel het landhuis, enkele objecten, en de tuin- en parkaanleg horen bij het monumentencomplex. Op de Cultuurhistorische Waardenkaart Lochem (CHW) is het gebied dan ook aangegeven met een zeer hoge landschaps-/cultuurhistorische waarde en als (beschermd)ensemble.

De boerderij (oftewel de Fab-locatie) ligt binnen het beschermd complex. De gebouwen zelf hebben geen monumentale status en zijn wat betreft hun architectuur voor de tuinaanleg van ondergeschikte betekenis. Dat laat onverlet dat het plangebied onderdeel is van het monument en er zorgvuldig moet worden gekeken hoe de nieuwe gebouwen ingepast kunnen worden.

In voorliggend document wordt een beschrijving gegeven van het plangebied en zijn historische en ruimtelijke ontwikkeling. Er volgt een uitwerking van het inrichtingsplan op basis van een voorkeursverkavelingsoptie. De verkavelingsstudie maakt geen onderdeel uit van dit plan.

*Uitsnede Cultuurhistorische Waardenkaart
(plangebied aangeduid met pijl)*

Luchtfoto plangebied met kadastrale grenzen

2 HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG ¹

De oudste historische bronnen van de aanleg van 't Joppe gaan terug tot in 1565. Of er nog sporen in de aanleg van 't Joppe uit deze tijd bewaard zijn gebleven is niet bekend. Een overzicht van de formele aanleg van 't Joppe in de 18e eeuw biedt de Hottinger-kaart uit ca. 1785. Hierop is de aanleg van de rechthoekige gracht rond het huis en het erachter gelegen hof en de ernaast gelegen aan drie zijden omsingelde moestuin en boomgaard te zien. De structuur van deze waarschijnlijk 18 -eeuwse aanleg bestaat nog steeds.

De eerste aanleg in landschapsstijl is weergegeven op een verpondingskaart van 't Joppe uit 1807. Hierop is het grillige verloop van de 3-armige gracht en het aan de ZW-zijde hiervan gelegen slingerbos te zien. Het slingerend paden tracé van dit bos (thans ondermeer eik en beuk, 19e- en 20e-eeuws), alsmede het glooiend profiel van het grondoppervlak is geheel bewaard gebleven; ook op het omgrachte tuingedeelte is nog deels een glooiend bodemprofiel waarneembaar, dat, evenals het slingerpad aan de ZW-zijde hiervan, vermoedelijk uit de eerste fase van de landschapsstijl op 't Joppe dateert. Waarschijnlijk werd ook de kleine ovale vijver aan de westzijde van de gracht langs de oprit naar het huis in deze tijd aangelegd.

Kort nadat 't Joppe in 1828 in het bezit kwam van Antoni Brands werd de aanleg in landschapsstijl aanzienlijk uitgebreid. In tegenstelling tot de eerste aanleg in landschapsstijl, die min of meer op zichzelf staande elementen in de reeds bestaande aanleg vormden, was deze nieuwe aanleg veel grootschaliger van structuur en werden agrarisch benutte percelen, die in de 18e eeuw vanuit 't Joppe waren ontgonnen, bij de aanleg betrokken.

Voor het landhuis werd een ruime weide in landschapsstijl aangelegd. De oprijlaan werd aangepast, de zuidelijke tak verloopt in een ruime bocht naar het voorplein en biedt aan de rechterzijde een gezicht op de kerktoeren van 't Joppe, op een nabijgelegen boerderij (het plangebied), op

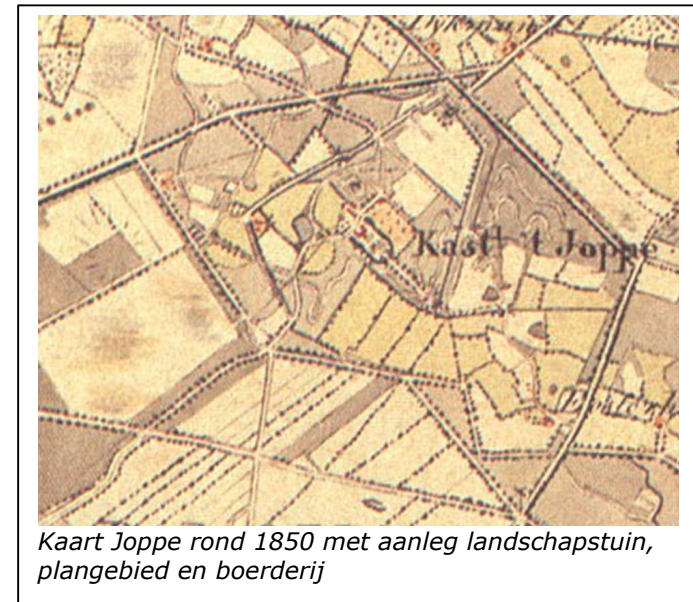
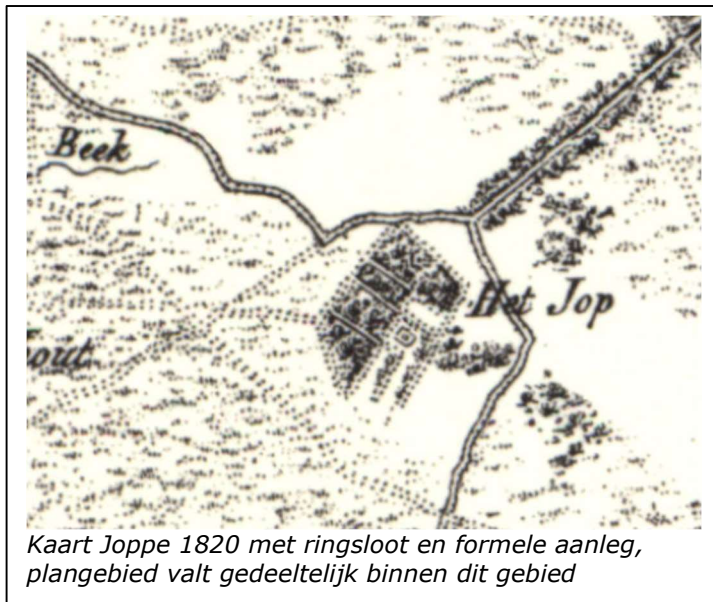
Huize 't Joppe

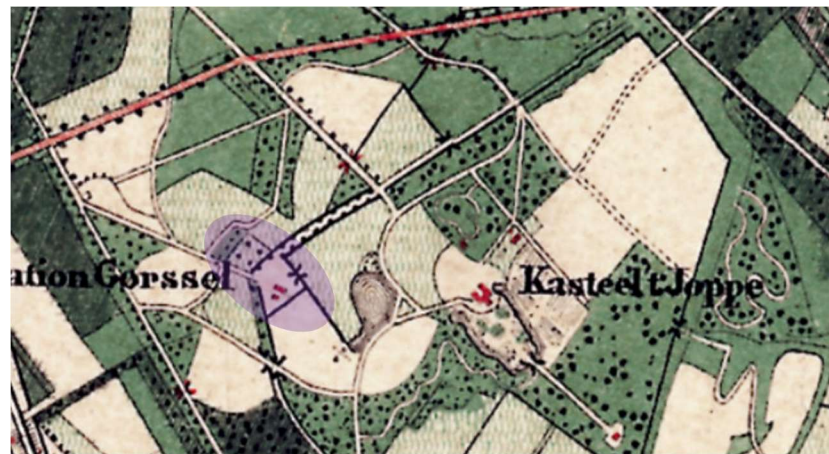
Tekening landhuis vanuit de weide (Sophia Brands)

¹ Korte samenvatting van informatie uit het monumentenregister

het hierachter gelegen weiland met een in de hoek van de Eikeboomlaan en Joppelaan gelegen boerderij, op een vijver in landschapsstijl en op het weiland ten zuiden van het naast de gracht gelegen slingerbos. Afgezien van het weiland ten zuiden van het slingerbos kunnen deze gezichten nog steeds grotendeels ook vanuit het huis waargenomen worden. Solitaires en boomgroepen vergroten de perspectief-werking en de schilderachtige allure van deze gezichten. Tegenwoordig zijn deze gezichten deels door opschot dichtgegroeid. Ondergroei langs het pad vanaf de oprijlaan ontnemt bijvoorbeeld het zicht vanuit het huis en de oprit op een coulisse, die bestaat uit 19e-eeuwse in groepsverband geplante eiken bij de genoemde boerderij en op het hierachter gelegen weiland. Een tekening van de weide voor het huis uit de jaren '30 van de 19e eeuw maakt duidelijk, dat hier en waarschijnlijk elders in de parkaanleg oorspronkelijk meer solitaires en boomgroepen de gezichten verlevendigden als tegenwoordig het geval is.

3 JOPPE VAN 1850 TOT HEDEN

Kaart plangebied 1867 (plangebied paars)

Kaart plangebied 1890 met paden en zichtlijnen (plangebied paars)

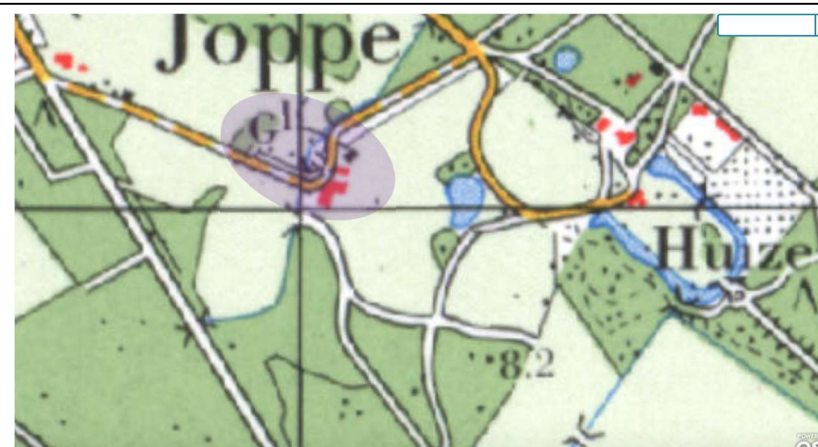
Bekijkt men de topografische kaarten van 1867 tot heden, dan wordt duidelijk dat in wezen de structuur, zoals het landgoed is ontworpen met de uitgangspunten van de Engelse landschapsstijl, nog intact is. Kenmerkend zijn de slingerende paden en de open aaneengeschakelde ruimten omzoomd door bosgebieden.

Om dit duidelijk te maken zijn de paden in zichtlijnen van rond 1890 geprojecteerd op de topografische kaart van 2019, meer dan 100 jaar later. Er valt op dat maar enkele wegen zijn aangepast of verdwenen en van de groen en waterstructuur is ook het merendeel nog aanwezig. Man kan het kaartmateriaal onderling, door de verschillende maten van detaillering en schaal, echter niet één op één vergelijken.

Kaart plangebied 1950 (plangebied paars)

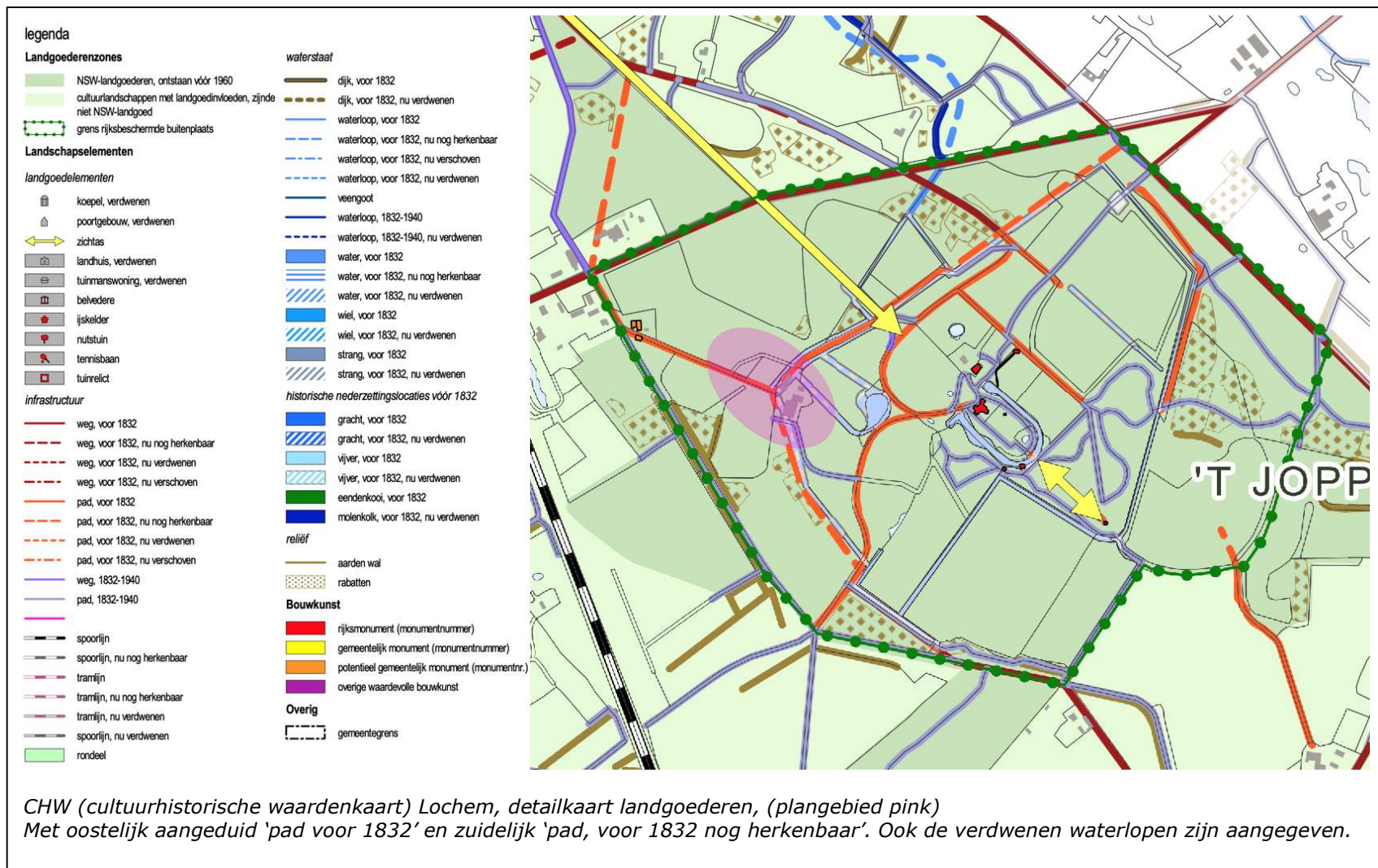
Op de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Lochem, detailkaart landgoederen, is ook goed te zien welke landschapselementen uit welke tijd dateren en of deze nog aanwezig zijn in het huidige landschap.

Kaart plangebied 1976 (plangebied paars)

Kaart plangebied 2019, met paden en zichtlijnen van 1890 en 1911 (plangebied paars)

4 ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED

Met betrekking tot plangebied zijn er in de loop der tijd vier wezenlijke veranderingen te herkennen.

Uitgangspunt is 1890, het tijdstip waar de eiken coulissen noordelijk van de bebouwing voor het eerst op de kaart zijn opgenomen. De bebouwing van de boerderij bestaat uit een hoofdgebouw en zuidelijk daarvan een bijgebouw. De bebouwing is in het verlengde van de oprit, in dezelfde richting van de weg geplaatst. Het perceel is omgeven door sloten en ligt in de hoek, dat al in het begin één van de grenzen van het landgoed vormde (zie kaart 1820). De oude noordelijke begrenzing – een dubbele laan met sloten aan de weersijden, eindigt op het erf. Noordelijk hiervan is een open weilandje met enkele bomen, dat door een bosschage begrensd wordt. Daarachter loopt een pad richting noorden. Vanuit het erf is er een brug over het water naar het naastgelegen weiland. Dat is hetzelfde weiland waar ook de slingervijver en de oprijlaan aan ligt.

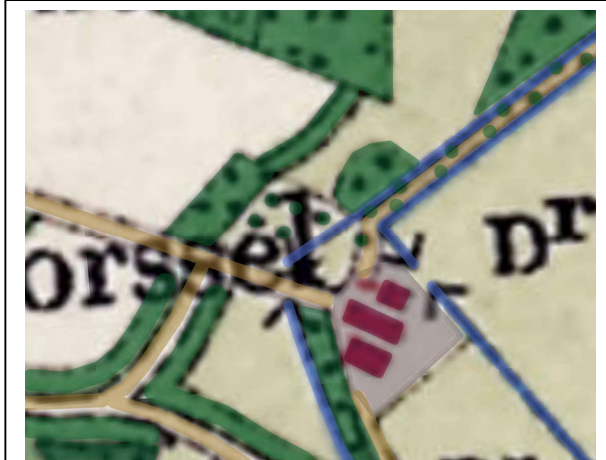
Rond 1911 wordt er een gebouw noordelijk van de boerderij toegevoegd. De dubbele (oostelijke) laan lijkt met een slinger aan het eind, bij de bebouwing te eindigen. Vanuit het zuiden loopt er nu ook een pad langs de haag/bomensingel naar de boerderij. Het pad ten noorden van het bosschage lijkt verdwenen, zoals ook de zuidelijke begrenzing van het erf – de sloot. De boomgaard, bosschage en eikenbosje zijn niet wezenlijk veranderd.

Lange tijd verandert niet veel rond het erf. De volgende grote verandering is de bouw van een grotere stal ten zuiden van het hoofdgebouw, waarbij de oude stal verdwijnt. Medio jaren zeventig van de vorige eeuw komt er een grotere stal die haaks op de boerderij is gericht. In 1988 wordt deze nog vergroot tot het huidige formaat. Ook wordt er in 1988 een bijgebouw in het verlengde van de dubbele bomenrij opgericht. Het gebouw staat hiermee in de zichtlijn als men van deze kant richting boerderij loopt.

Op de kaart van 1988 missen veel details, maar op de uitsnede van 1976 is te zien dat de groenstructuur nog steeds ongewijzigd is. Alleen de oostelijke sloot

Kaart plangebied 1890

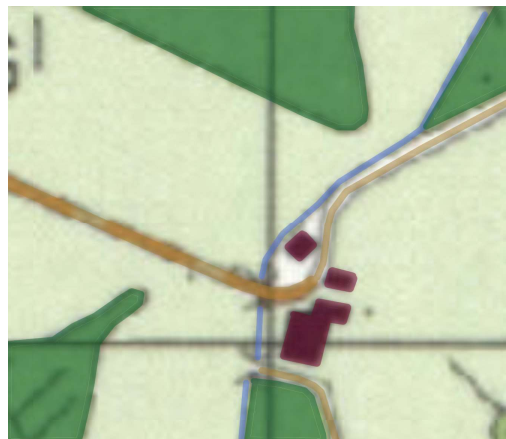

Kaart plangebied 1911

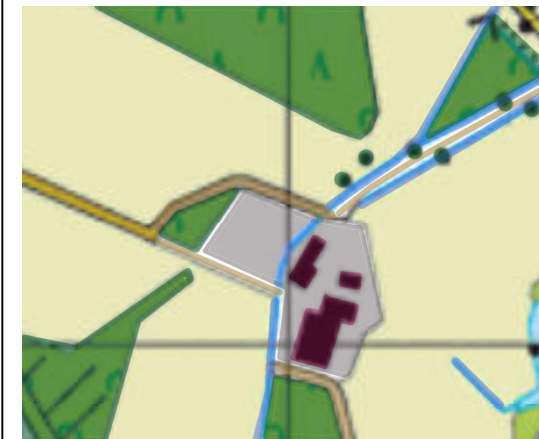
met de brug is nu verdwenen. Ter plekke van de nieuwe stal is ook de bosstrook langs het water verdwenen en het pad eindigt nu voor de stal en niet meer op het erf. De sloot is eveneens verschoven. Op de kaart niet zichtbaar, maar vanaf een onbekend tijdstip is de boomgaard noordelijk van de bebouwing gebruikt als voeropslag. Er staan nog enkele grote bomen.

Deze situatie is min of meer overeenkomstig de huidige situatie. Alleen is het laatste bijgebouw nog veranderd en het volume is nu iets langwerpiger. De dubbele bomenrij eindigt met een slagboom voor het erf en men moet het zandpad rond de bosschage gebruiken om van hier naar de Eikeboomlaan te komen. Dit pad volgt gedeeltelijk de loop van het oorspronkelijke pad.

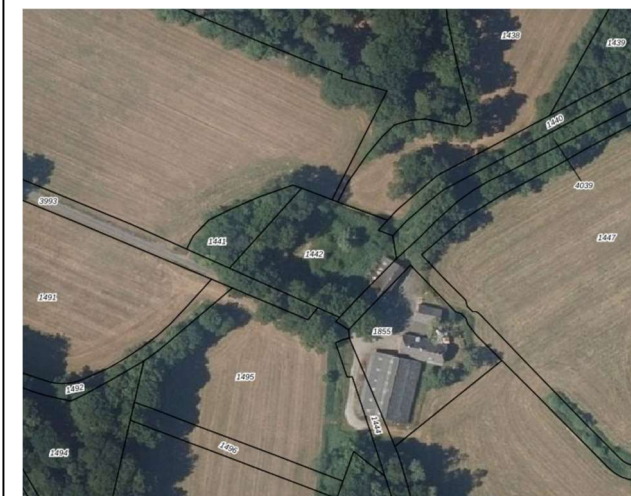
Op de huidige luchtfoto, samen met de kadastrale percelen is de beschreven ontwikkeling goed terug te zien. Niet alleen hebben de meeste groenstructuren een eigen kadastraal perceel. Ook de waterlopen hebben hun eigen kadastrale percelen. Kadastraal is nog de oorspronkelijke plek van de brug naar het weiland herkenbaar. Dit (water)perceel loopt door naar een T-einde. Het is aannemelijk dat ter plaatse eveneens water aanwezig was en ook in het plangebied sprake was van een dubbele sloot². Vanuit de topografische kaarten bezien, lijkt het alsof alleen de noordelijke sloot doorliep (het kadastrale perceel van de sloot eindigt echter voor het plangebied). In het plangebied is deze waterloop tegenwoordig nog goed herkenbaar, direct noordelijk van de wagenloods. Duidelijk op de luchtfoto te zien is ook waardoor de bouw van de grote stal het westelijke water en de haag verdwenen of omgelegd zijn.

Kaart plangebied 1988

Kaart plangebied 2019

Luchtfoto plangebied 2019 met kadastrale grenzen

² Dit vermoeden is inmiddels bevestigd door kaartmateriaal dat gebruikt is voor archeologisch bureauonderzoek van het plangebied.

5 (ERF) INRICHTINGSPLAN

Op basis van de ruimtelijke en cultuurhistorische analyse zijn er verschillende verkavelingsopties opgesteld. Deze hanteren de volgende ontwerputgangspunten:

- De cultuurhistorie
- Het gemeentelijke beleid rond de functieverandering agrarische bebouwing (FAB)
- De wensen van de initiatiefnemer

Uit deze verkavelingsstudie³ is er een voorkeursoptie naar voren gekomen die uitgewerkt wordt in het voorliggend inpassings- en beplantingsplan. Als uitgangspunt worden twee aparte erven genomen met ieder zijn eigen ontsluiting en bijgebouwen. Deze optie is ook met de welstands- en monumentencommissie besproken en goedgekeurd. Ook is er ingestemd met het afwijken van het een erf gedachte, zoals geformuleerd in het FAB- beleid van de gemeente en wordt de nadruk op de cultuurhistorische verbanden in het plangebied gelegd.

Het bestaande erf

Het bestaande erf blijft in de basis behouden. Het nieuwe bijgebouw komt zuidelijk van de bestaande bebouwing te liggen. De rooilijn van het nieuwe bijgebouw ligt iets naar achteren ten opzichte van het bestaande hoofdgebouw. Het erf is bij voorkeur onverhard oftewel als tuin ingericht. De scheiding van het erf naar de omliggende graslanden/weilanden gebeurt middels een laag gehouden geschoren beukenhaag van maximaal 1 meter hoog. De bestaande erfbeplanting wordt gehandhaafd, met name de twee grote laanbomen die de entree naar het erf markeren.

Het kadastrale perceel van het erf wordt door het terugbrengen van historische watergangen aan de noordoost en zuidwestkant ingekaderd. Langs de nieuwe (herstelde) waterloop wordt een struweelhaag aangelegd die ook de amfibieën poel bescherming biedt. Ook hier betreft het een (gedeeltelijke) herstel van een oude situatie - begeleidend groen langs het water. Aan de grens tussen kruidenzoom en bos zuidelijk van het poel worden ter ondersteuning van de fauna takkenrillen geplaatst. De bestaande meest westelijke sloot heeft geen historisch achtergrond omdat deze is gegraven/omgelegd toen de grote stal gebouwd werd.

De gronden tussen nieuw en de bestaand erf worden als kruidenrijk grasland ingericht. De gronden tussen erf en waterlopen worden als extensief weiland/grasland ingericht en beheerd en sluiten aan op het bestaande weiland zuidelijk van het erf. De ligging van het erf blijft hierdoor relatief vrij richting Joppe, zodat de historische zichtlijnen niet verstoord worden. Zware erfbeplanting aan de oostkant van het erf is ongewenst. Optioneel kan er een boerentuin op het erf ingericht worden.

³ Verkavelingsstudie Eikeboomlaan 2 Joppe, mRO, januari 2022

Scheiding erven

De scheiding van beide erven gebeurt middels het herstel oftewel zichtbaar maken van de aanwezige (historische) watergang op het erf. Deze wordt aan de zuidkant met een viertal laanbomen voorzien. Het terugbrengen van deze laanbomen sluit aan bij de situatie tot rond 1890, daarna verdwijnen de bomen op het kaartmateriaal. Er wordt bij de soortenkeuze dan ook aangesloten bij de al bestaande eikenlaan. De bomen zorgen voor een passende coulisse voor de oude boerderij en onttrekken tegelijk de nieuwbouw gedeeltelijk uit zicht. De graslanden zorgen voor de nodige afstand naar de privé erven.

Het nieuwe erf

In de stedenbouwkundig uitwerking van et nieuwe erf is gekozen de bouwmassa zo compact als mogelijk te houden en de bijgebouw en het hoofdgebouw in een bouwmassa onder te brengen.

Het is ook mogelijk beide gebouwen apart (geclusterd) neer te zetten, maar de afstand tot elkaar zal dan maximaal 2 meter mogen zijn en de rooilijnen moeten verspringen, waarbij het bijgebouw duidelijk ondergeschikt aan het hoofdgebouw moet zijn.

Voorbeeld aaneengeschaakeld bijgebouw

Voorbeeld aangebouwd bijgebouw

De ligging op het perceel is zo ver noordelijk als mogelijk tegen het bestaande bosplantsoen aan. Dit zorgt ervoor dat zowel de ontsluiting tegen de bosrand "weggewerkt" kan worden als ook de groots mogelijke visuele scheiding van het oude erf bereikt wordt. De toegangsweg wordt vanuit het Eikeboomlaan tussen twee laanbomen gelegd en in een halfverharding uitgevoerd. Hierbij wordt aangesloten bij materialen elders op het landgoed. De losse strook tussen inrit en bos wordt ingericht als

bosrand. Dat betekent dat er een geleidelijke overgang naar het bos ontstaat en tegelijk een leefgebied creëert voor planten en dieren van hoge ecologische waarde.

Ook hier wordt het erf/de tuin van de overige gronden met een lage beukenhaag afgescheiden. Optioneel is ook hier de mogelijkheid een boerentuin aan de achter- of zijkant in te richten. De omliggende gronden zijn ook hier extensief grasland. Tussen de bebouwing en het water wordt een boomgaard met minstens 6 fruithoogstam bomen ingericht. Deze is ook op de historische kaarten aanwezig en wordt hiermee (gedeeltelijk) hersteld. Aan de oostkant van de bebouwing wordt met een nieuw aan te planten erfboom een accent gezet en de bebouwing vanuit het noorden gezien landschappelijk ingekaderd.

Onderstaand figuur geeft het erfinrichtingsplan weer.

6 BEPLANTING EN MATERIALEN

Ligging in de GO en versterking hiervan

Een van de bijzonderheden van het plangebied is niet alleen de ligging in een monumentale parkinrichting en landgoed, maar ook de ligging in de groene ontwikkelingszone (GO) van de provincie Gelderland. Dat betekent dat nieuwe ontwikkelingen de functies van het GO niet mogen aantasten en dat de GO ter plekke versterkt zou moeten worden. Hiervoor heeft de provincie ontwikkelingsdoelen opgesteld afhankelijk van de al aanwezige natuurwaarden en kernkwaliteiten in het gebied.

De kernkwaliteiten zoals de provincie deze voor het gebied Joppe noemt, zijn:

- kleinschalig mozaïeklandschap met enkele landgoederen met bos en veel verspreide bebouwing;
- vooral van belang voor dieren en planten die voorkomen in bossen, bosranden en cultuurlandschappen;
- leefgebied das;
- leefgebied steenuil;
- leefgebied kamsalamander en knoflookpad;
- kleinschalig overgangsgebied naar het IJsseldal met veel kleine landschapselementen.

De ontwikkelingsdoelen voor natuur en landschap (GO) zijn:

- ontwikkelen van soortenrijkere bossen met meer natuurlijke structuur en samenstelling;
- ontwikkelen bosranden;
- ontwikkelen schrale graslanden en ruigtes;
- versterken leefgebied knoflookpad.

Door de beoogde landschappelijke inpassing wordt niet alleen de historische parkaanleg gedeeltelijk teruggebracht, maar daarmee ook landschapselementen die tegenwoordig in het plangebied ontbreken of minder aanwezig zijn, toegevoegd. Dat bevordert de kleinschaligheid en daarmee ook biodiversiteit van het (plan)gebied.

Hierbij gaat het om herstel van watergangen, de aanleg van een hoogstamboomgaard, de aanleg van een struweelhaag, het toevoegen van bosrand/zoom beplanting bij een bestaand stukje bos als ook de verbinding van de beplanting van de twee aanwezige lanen met een rij nieuwe laanbomen langs de bestaande watergang. In et zuidelijke stuk grasland wordt een amfibieën poel aangelegd. Verder zullen er takkenrillen aangelegd worden als ook uilenkasten opgehangen.

Naast een verbetering voor amfibieën zal de boszoom een waardevolle verrijking van leefgebieden zijn voor insecten en kleinere zoogdieren, zeker ook in verbinding met het bloemenrijke grasland dat aan de erfranden gecreëerd wordt. In het kader van mitigerende maatregelen voor uil, die de te slopen wagenloods als rustplaats gebruikt heeft, worden uilenkasten in het plangebied toegevoegd.

Erven en ontsluiting

Door de ligging in een historisch waardevolle omgeving, wordt bij de materialisering vooral naar het al aanwezige gekeken.

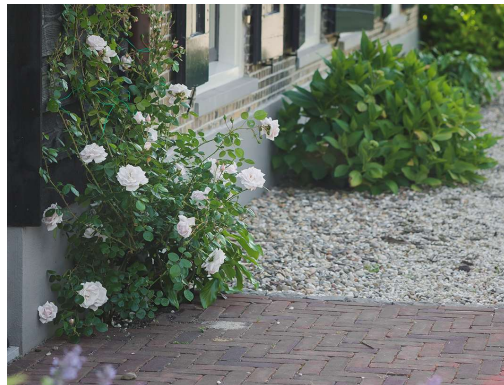
De halfverharding van de paden is bij voorkeur hetzelfde als in de tuinen en rond de gebouwen van Joppe. Verharding op de erven zelf, niet in betonsteen of asfalt uitvoeren maar met gebakken materiaal.

Een eventuele afzetting van de paden (indien nodig) kan op eenzelfde manier als elders op het landgoed; laag rondhout, met daartussen draad.

Ook bij de (erf)beplanting wordt naar de omgeving gekeken.

Hagen

Geschoren hagen worden veelal gebruikt als afscheiding van (privé)ruimten. De hagen markeren overgangen op het erf (b.v. kaders boerentuinen) en ze markeren de overgang tussen kavel en landschap. Zij vormen een goede schuilgelegenheid en foerageerplaats voor kleine zangvogels en muizen en dienen in de winterperiode als schuilplaats voor diverse vogelsoorten.

Voorbeeld verharding erf

Afscheidingen wegen en paden Joppe

Voorbeeld boerentuin/lage beukenhagen

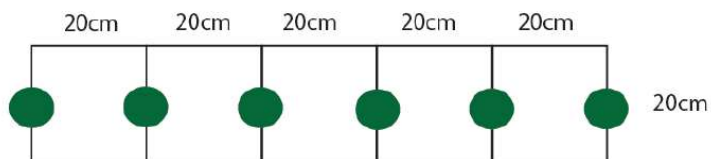

Beukenhagen en halfverharding boerenerf

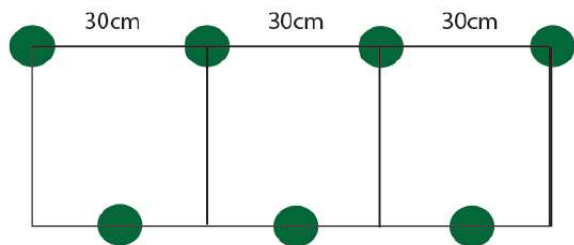
Voor de scheer oftewel kniphagen rond de erven, is gekozen voor klassieke beukenhagen die op een hoogte van maximaal 1 meter gehouden worden. Beuk heeft als voordeel dat het in de winter nog lang blad houdt zodat de haag niet kaal is. Behalve bij de boerentuinen hebben de hagen een golvende natuurlijke uitlijning, aangepast aan de Engelse landschapstuinstijl, die nauwelijks rechte lijnen kent. Zo ontstaat ook een minder harde overgang naar het landschapsgedeelte van het erf.

De haag kan op 2 manieren aangeplant worden: in enkele rij en in dubbele rij. De dubbele rij zal iets eerder dicht zijn, maar vraagt ook om meer plantmateriaal. De haag moet regelmatig (2 keer per jaar) geschoren worden zodat het zijn hoogte en vorm behoudt.

Plantschema 1 rij, 1 meter

Plantschema alternatief 2 rijen in driehoek verband, 1 meter

Enkele rij

Dubbele rij

- beuk (*Fagus sylvatica*)
- plantjes met een maat van 60-80cm hoogte (enkele rij, bij een dubbele rij kunnen de planten ook wat kleiner zijn)
- 6 per meter bij enkele rij, 7 per rij bij dubbele rij in driehoeks verband
- totale lengte: circa 160meter (zonder optioneel boerentuin)
- 2 keer per jaar knippen/scheren: 1e keer voor 21 juni, de heesters lopen daarna nog een keer uit; 2e keer tussen augustus en oktober, het liefst in september. Niet bij nachtvorst en niet in de volle zon omdat dit ten koste gaat van de bladproductie.

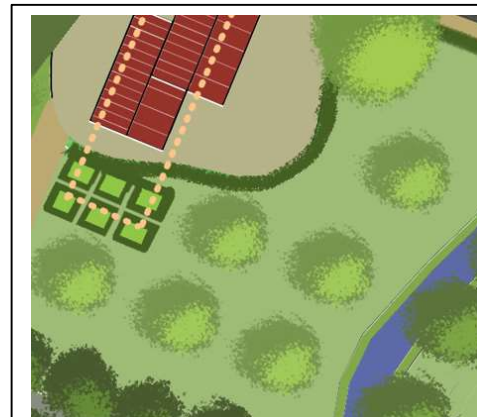
Voorbeeld geschoren beukenhaag in de herfst/winter

Boomgaard

De vruchtdragende bomen hebben zowel een cultuurhistorische achtergrond als ook een gebruiksfunctie (vruchten).

Hoogstam boomgaarden hebben een eigen natuurwaarde op het landgoed. In het voorjaar profiteren insecten van bloesem en in de nazomer dient het valfruit als voedselbron voor insecten, vogels en zoogdieren. Fruitbomen bieden ook, zoals andere bomen, bij het ouder worden steeds meer nest- en schuilgelegenheid aan vogels.

De keuze wat betreft het hoogstamfruit voor de boomgaard ligt bij de initiatiefnemer. Belangrijk te weten is dat er van de meeste fruitsoorten ten minste 2 bomen geplant moeten worden als er geen verdere fruitbomen in de buurt zijn. Dat is noodzakelijk voor het goed dragen van fruit (onderlinge bestuiving). De keuze ligt bij soorten zoals appel, peer, pruim, kers en walnoot. Er zullen minimaal 6 bomen geplant worden in een raster van 8 meter. In het plantschema zijn optioneel 2 extra bomen opgenomen, mocht de wens naar en de ruimte

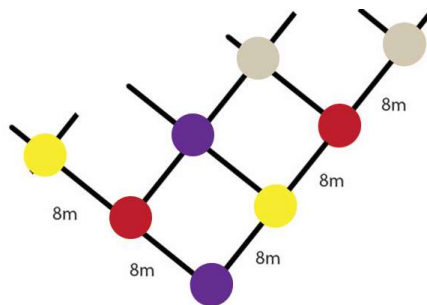

boomgaard

- voorstel voor soorten: appel (Goudrenet, Notarisappel, Zoete Bloemee), peer (Clapps favorite, Beurre Hardy), pruim (Reine Claude, D'Anthan, Reine Virctoria), kers (meikers) of walnoot
- maat van de te planten bomen: 1,80 hoog een vrije stamhoogte (vrij van takken) stamomtrek 8-10cm, vastbinden aan 2 of 3 boompalen van 250cm
- aanplant in een raster van 8x8m (fruitbomen kunnen een kroondiameter van 10m bereiken)
- eerste jaren stam beschermen tegen vraat van dieren met beschermhoes
- minimaal 2 bomen per fruitsoort als goede oogst gewenst is

Voorbeeld boomgaard

Plantschema raster 8x8meter (een kleur stip staat voor een te kiezen soort)

er zijn om de boomgaard qua soorten en omvang nog iets uit te breiden. Bijzondere (cultuurhistorische) waarde krijgt de boomgaard als er voor "oude" soorten gekozen wordt, zoals Goudrenet en Notarisappel.

Fruitbomen moeten in het kader van beheer periodiek gesnoeid worden, maar vergen in de volwassen fase weinig onderhoud. Afhankelijk van de wens naar meer of minder fruitproductie kunnen de intervallen hierop aangepast worden. De landschappelijke waarde staat los van de productiewaarde.

Solitair

De nieuw aan te planten erfboom kan een rode beuk, linde, rode kastanje of zomereik zijn, het is aan de smaak van initiatiefnemer. Solitaire bomen zijn kenmerkend voor het landschap en dienen vaak als herkenningspunt. Ook kunnen ze een beeldbepalende functie hebben. Zo zijn op (historische) boeren erven vaak monumentale bomen te vinden die extra kwaliteit bieden aan het erf. Hun ecologische functie is die van foerageergebied en verblijfplaats voor veel soorten vogels, alsmede leefgebied voor tal van insecten. Als de bomen op leeftijd zijn, kunnen ze een nestplaats vormen voor vogels als de torenvalk en de steenuil.

Voorbeeld solitaire beuk/rode kastanje /linde in het boeren landschap

- plantmateriaal: min. 4 keer verplant, extra wijde stand 4-5m hoog
- 1 stuk, soort naar keuze: rode kastanje (*Aesculus x carnea*, – de rode kastanje heeft geen last van de mineermot, die de gewone kastanje kan aantasten), linde (*Tilia x europaea*), beuk/rode beuk (*Fagus sylvatica* /'purpurea')
- i.v.m. maat die een solitair kan bereiken min. 8m van het gebouw af planten

Landschapselementen buiten het erf

Struweelhaag

Beschrijving:

Een struweelhaag wordt gevormd door aaneengesloten opgaande begroeiing van inheemse, overwegend doornachtige struiken en kleine bomen (ook struweel genoemd) en een kruidachtige begroeiing van inheemse grassen en kruiden die zich spontaan kunnen ontwikkelen. Struweelhagen zijn een vrij liggend lijnvormig landschapselement en hebben een minimale lengte van 25m en een maximale breedte van 5m. Ze dienden vroeger als veekering en hebben in de huidige tijd vooral ecologisch en recreatieve waarde door soorten te gebruiken die bloeien in het voorjaar (zoals meidoorn) en bessen/ vruchten dragen in het najaar.

Het landschapselement vormt een gesloten struiklaag en biedt daarom veel dekking. Voor kleine zoogdieren heeft het daarom betekenis als trek- en pendelroute. In struweelhagen kunnen hoge dichtheden aan dieren voorkomen, vooral zangvogels. Ook kunnen struweelhagen bijdragen aan een warmer microklimaat en zijn dan vooral van belang voor insecten, amfibieën en reptielen. Wanneer dat microklimaat ontbreekt, kunnen struweelhagen vooral van belang zijn voor broedvogels en planten van een meer extensief beheer. Daarnaast kan het struweel zorgen voor eetbare vruchten, geneeskrachtige plantenonderdelen, schors, hout en bast.

Aanleg en sortiment

Het struweel zal circa 36m lang en 5m breed worden aangelegd (2m plantvak met aan de weersijden 1,5m groeiruumte) met een kruidenzoom van 1-3 meter aan de westzijde. Aan de oostzijde grenst de haag aan de te herstellen sloot.

De gebruikte soorten zijn:

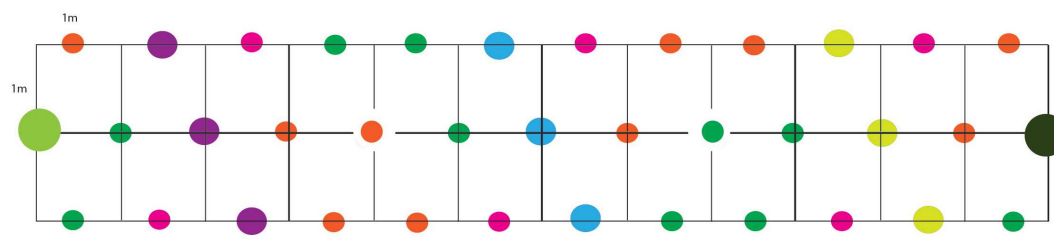
- hazelaar;
 - hondsroos;
 - sleedoorn;
 - éénstijlige en tweestijlige meidoorn;
 - rode kornoelje;
- en incidenteel
- lijsterbes en els.

Voorbeeld struweelhaag

hazelaar, meidoorn, sleedoorn

Soort
 Els (Alnus glutinosa)
 Rode Kornoeltje (Cornus sanguinea)
 Lijsterbes (Sorbus aucuparia)
 Hazelaar (Coryllus avellana)
 Hondсроos (Rosa canina)
 Sleedoorn (Prunus spinosa)
 Meidoorn (Crategus monogyna)
 Meidoorn (Crategus leavigata)

maat
 heester, 125-150cm
 4 takken, 60-100cm
 heester, 125-150cm
 5 takken, 100 – 150cm
 4 takken, 100 – 150cm
 3 takken, 100 – 150cm
 3 takken, 100 – 150cm
 3 takken, 100 – 150cm

Plantschema voor 12 meter 3 keer herhalen, aan de weersijden 1,5m vrije groeiruinste meenemen, totale breedte struweel 5m

- plantmateriaal: zie lijst
- raster 1x1meter, 3 keer herhalen waarbij om de 12 meter els en lijsterbes afwisselend gebruikt worden
- aanplant in driehoek verband
- uitdunnen na 3 jaar, volgens de 'blijvers en wijkers' methode, als planten elkaar verdringen omdat ze te groot zijn, wordt een plant gekozen die blijft en een die eruit gehaald wordt
- groeiranden (kruidenzoom) hoeven niet ingeplant te worden, deze ontstaat vanzelf, wel om de 2 jaar maaien

Beheer

In de eerste 2-3jaar moet de beplanting onkruidvrij gehouden worden, om verstikking van de jonge planten te voorkomen. Ook zal op uitval van planten gecontroleerd moeten worden. De struweelhaag mag in principe groeien tot een gesloten en hoge haag. Na ongeveer 3 jaar zal de aanplant een meer gesloten karakter krijgen en kan waar nodig gesnoeid worden. Dit snoeiwerk bestaat voornamelijk uit het weghalen van takken of heesters die problemen geven, omdat deze andere planten aan het verdringen zijn (begeleidingssnoei, blijvers en wijkers).

Het is niet nodig om meer dan 1 keer in de zes jaar de haag af te zetten. Afzetten betekent dat de struiken tot 10 à 20 cm boven de grond worden afgezaagd. De struiken groeien vanzelf weer uit. Het eerste jaar na het afzetten, is het belangrijk dat de stobben vrij van onkruid gehouden worden.
De zoomvegetatie dient om de 2 jaar gemaaid te worden.

Takkenrillen

Tussen struweel en bestaande slot worden takkenrillen tegen de bestaande bosrand aangelegd. Snoeisel van het struweel kan hier verwerkt worden en ook als er dunning in het aangrenzend bos plaatsvindt. Afhankelijk van waar een takkenril geplaatst wordt, kan deze voor verschillende soorten als schuil- en leefruimte dienen. De ligging tussen sloten, bos en struweel begunstigt hiermee veel verschillende soorten uit diverse biotopen. Door de rillen zowel noord-zuid gericht als ook oost-west gericht aan te leggen, worden verschillende microklimaten gecreëerd (zon- en schaduwkanten), die kleinschalig verschillende leefruimtes bieden.

voorbeeld takkenril

Aanleg van takkenrillen (bron: kennisbank landschap Overijssel)

Bosrand/zoom beplanting

Beschrijving:

Het aanwezige bosje is een beukenbos zonder bosrand, zoals dat vaak bij parkbossen het geval is. Hierdoor ontstaat een harde grens op de overgang van het bos met hoge bomen naar de aangrenzende (landbouw)grond met lage gewassen. De ecologische waarde hiervan is begrensd.

Natuurlijke bosranden bestaan uit een overgang van kruiden (boszoom) naar struiken (bosmantel) en enkele bomen. Ook is hier maar beperkte ruimte voor in het plangebied, de bosrandbeplanting zal toch de ecologische waarde van het gebied verhogen omdat geleidelijk oplopende bosranden met kruiden en bloeiende- en vruchtdragende struiken een leefgebied vormen voor plaag bestrijdende en bestuivende soorten.

Aanleg en sortiment

Op een lengte van ruim 25 meter en een breedte van 9 meter aflopend naar 3meter breedte worden soorten als:

- meidoorn;
- haagbeuk;
- krenteboompje;
- wilde liguster;
- sleedoorn;
- kardinaalsmuts;
- gele kornoelje;
- en
- wilde appel afgewisseld.

Planten in wildverband zorgen voor een natuurlijkere uitstraling van de beplanting, het raster is 2x2meter en het is voldoende 1 plant per plantvak te zetten. Hier hoeft dan geen dunning plaats te vinden. Zoals ook bij het struweel het geval is, zal de kruidenzoom niet aangeplant worden maar op een natuurlijke wijze ontstaan.

Beheer

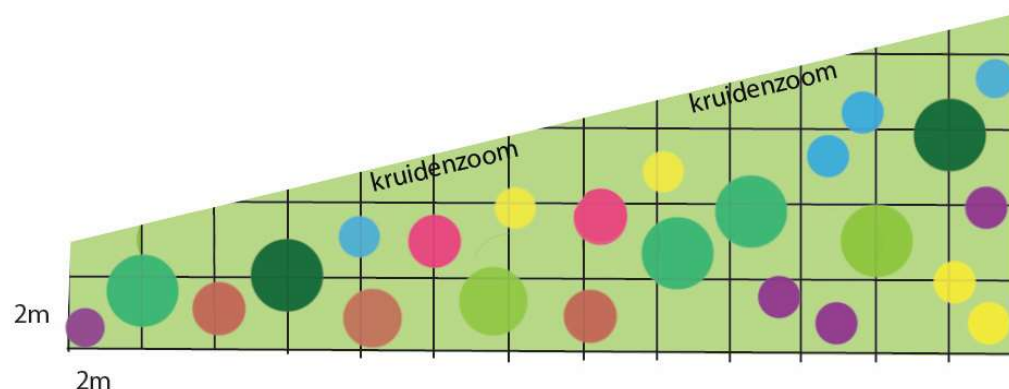
Maaien zoomvegetatie (eerste 1,5 m vanuit de weg) extensief maaibeheer (maaieren en afvoeren); 1 x per 2 jaar waarbij telkens 50% verspreid wordt gemaaid en de rest blijft staan. Zoals bij het struweel kan (mocht het toch nodig blijken) dunning naar het 'blijver en wijker' principe plaats vinden.

voorbeeld bosrand

voorbeeld kruidenzoom

Plantschema 45graden gedraaid

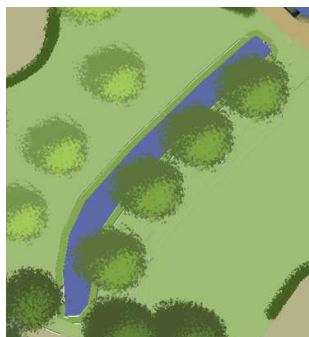
- plantmateriaal: zie lijst
- raster 2x2meter, aanplant in wild verband
- uitdunnen (als nodig), volgens de 'blijvers en wijkers' methode, als planten elkaar verdringen omdat ze te groot zijn, wordt een plant gekozen die blijft en een die eruit gehaald wordt
- kruidenzoom hoeft niet ingeplant te worden, deze ontstaat vanzelf

gebruikte soorten:

- meidoorn (Crataegus monogyna)
- haagbeuk (Carpinus betulus)
- krenteboompje (Amelanchier lamarckii)
- wilde liguster (Ligustrum vulgare)
- sleedoorn (Prunus spinosa)
- kardinaalsmuts (Euonymus europaeus)
- gele kornoelje (Cornus mas)
- wilde appel (Malus sylvestris)

Bomenrij

De bomenrij langs het water vormt een verlenging van de laan(en) en sluit hiermee een verbinding tussen de laanbeplanting van de Eikeboomlaan en de historische laan aan de noordoostkant van het perceel. In tegenstelling tot de Eikeboomlaan is voor de inheemse zomereik gekozen in plaats van de Amerikaanse eik die langs de weg staat. De ecologische waarde is vergelijkbaar met die van een solitaire boom. Zo bieden de eiken op den duur een leefruimte voor vogels en insecten als ook in een later stadium een broedplek.

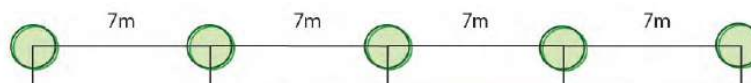
Bomenrij

Voorbeeld eikenlaan (bron: Mooi Lochem)

zomereik

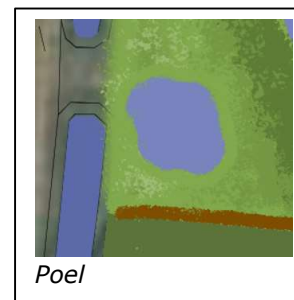
Plantschema bomenrij

- plantmateriaal zomereik (*Quercus rubur*), stamomtrek 10 - 15 cm, hoogte ca. 300 - 400 cm
- plantafstand om de 7meter
- minimaal 4 stuks, bij voorkeur 5 stuks

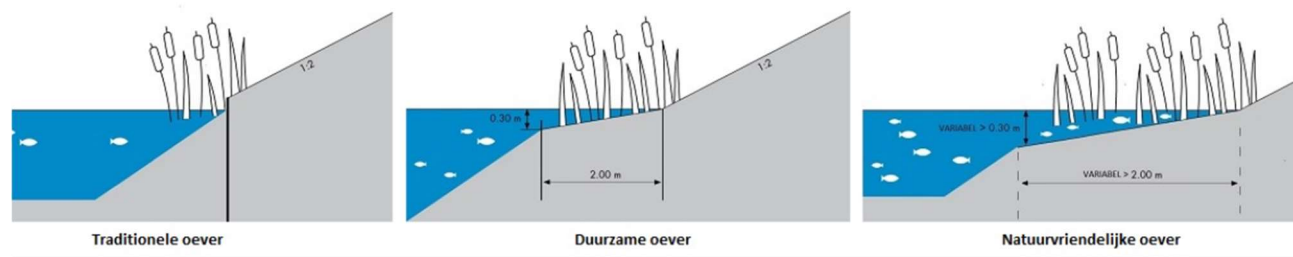
Amfibieën poel

Beschrijving:

Poelen zijn voor kikkers, padden en salamanders (amfibieën) van levensbelang omdat deze, mits goed werkend, een geschikt voortplantingswater voor deze soorten kunnen bieden. Door het aanleggen van poelen kan dus een gebied voor amfibieën geschikt worden. Poelen brengen variatie en daarmee meer planten- en diersoorten in een gebied. Ze kunnen dienen als groeiplaats voor water- en moerasplanten, als leefgebied voor insecten en andere ongewervelden, als drinkplaats voor vogels en zoogdieren. Niet alleen de poel zelf maar ook het talud boven de waterlijn kan bij uitstek geschikt zijn voor bepaalde organismen zoals warmte minnende insecten die hun nesten kunnen maken in een zonnige noordoever.

Voorbeeld poel

Schematische weergave oevervormen (bron: zuiderzeeland.nl)

Aanleg:

De poel wordt aangelegd in het zuidelijke gedeelte van het kruidenzoom tussen de twee sloten. Hier is een beschermd ruimte en de afstand tot de bladdragende vegetatie is voldoende. De zon beschienen noordelijke oever zal voorzien worden van een flauwe natuurlijke helling, met een helling van 1:20 tot maximaal 1:4. De poel kan het beste iets langwerpig in oost – west richting aangelegd worden, zodat een zo lang mogelijke noordoever ontstaat. De maximale diepte is 1,5 – 2 meter, en naast diepe zones kunnen ook wat ondiepe plekken aangelegd worden. Ideaal hebben poelen een oppervlak van 150-200m² met een minimum van 50m² (de tekening in het inrichtingsplan is indicatief).

De vegetatie zal op natuurlijke wijze ontstaan, aanplant van soorten is niet nodig.

Beheer/onderhoud:

Werkzaamheden aan bestaande poelen worden bij voorkeur tussen half augustus en half oktober uitgevoerd. Er zijn dan nauwelijks amfibieën in het water aanwezig. Als de vegetatie meer dan 50% open water van de poel bedekt, is opschoning wenselijk. Ook is het nodig de bezinksellaag te verwijderen als de diepte van de poel zodanig is afgenomen dat deze tijdens de zomermaanden dreigt droog te vallen. Hetzelfde geldt als te grote hoeveelheden rottend blad de waterkwaliteit nadelig beïnvloed. Bij het opschonen is het beste om van een kant naar de andere te werken in plaats van de hele poel in een keer op te schonen. Het kan ook noodzakelijk worden om opkomend houtopstand van de oevers te verwijderen. Het is ongewenst dat er vissen en het poel komen leven, omdat de functie als amfibieënwater dan verstoord wordt. Mochten vissen een probleem worden kan periodiek uitdrogen van het poel in het najaar (eens in de 5 jaar) een oplossing zijn.

Sloten

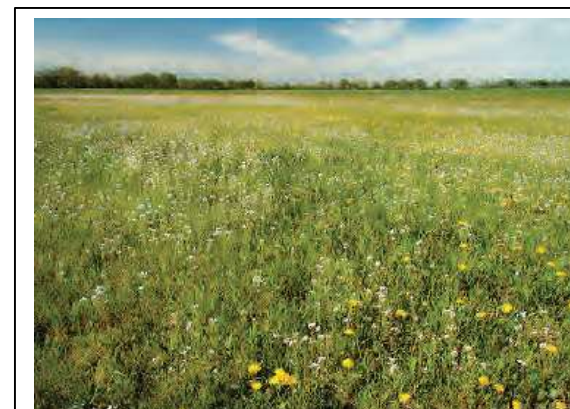
De te herstellen sloten zullen conform de aanwezige sloten op het landgoed worden aangelegd/hersteld. Dat houdt in dat traditionele oevers met een helling van 1:1,5 uitgevoerd worden (zie ook bovenstaand schema). Ook het beheer en onderhoud zal op dezelfde manier gebeuren zoals nu al gebeurt bij de aanwezige watergangen.

Kruidenrijk grasland

De randen tussen het oude erf en nieuwe erf worden ingericht als kruidenrijk grasland door middel van beheer. Dat wil zeggen dat door een aangepast beheersregime de soorten samenstelling van het grasland beïnvloed wordt. Door minder en op een bepaald tijdstip te maaien, krijgen kruiden de kans om op te komen en na de bloei ook uit te zaaien.

Beschrijving

Kruiden- en faunarijk grasland zijn gedomineerd door grassen maar rijk aan kruiden (minimaal 20%). Deze graslanden behoren niet tot schraallanden of vochtig hooiland. In tegenstelling tot "gewoon" grasland heeft kruidenrijk grasland een hogere biodiversiteit in flora (kruiden) en (kleine) fauna. De variatie aan grassen en kruiden is zeer gunstig voor kleine zoogdieren als muizen, insecten, diverse vogelsoorten en vlinders. Kenmerkend voor kruiden- en faunarijkgrasland is de variatie in structuur met hoge en lagere vegetatie. Diverse vegetatietypen worden met name veroorzaakt door verschil in gradiënten als (grond)waterpeil, bodemsamenstelling en voedselrijkdom.

Voorbeeld kruidenrijk grasland

Beheer

Kruiden- en faunarijke graslanden worden 1-2 keer per jaar gemaaid. Het maaisel wordt direct of enkele dagen na de maaibeurt afgevoerd om verrijking van de bodem tegen te gaan. Bemesting en beweiding is ongewenst. De eerste 1-3 jaren het eerste snede in medio/eind mei en na 3 jaar verschuift de snede naar juni. Een tweede snede kan dan in het nazomer gebeuren.